PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUS
Kelloportinkatu 5A
33100 Tampere

LAUSUNTO

12.3.2018

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA
Lav@eduskunta.fi

Asia: Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 200/2017 vp

Viite: Lausuntopyyntö 2.3.2018

ALUKSI

Pirkanmaan käräjäoikeus on ottanut kantaa hallituksen esityksessä ehdotettuihin muutoksiin lähinnä vain käräjäoikeuden toiminnan kannalta. Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset ovat kannatettavia. Ne lisäävät joustavuutta tuomitsemistoimintaan, säästävät resursseja ja helpottavat niiden kohdentamista käsiteltävän jutun vaativuuden mukaan.

OIKEUDENKÄYMISKAAREN 2 LUKU 6 JA 11§

Esityksen OK 2:6§:n mukaan rikosasiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos mistään syytteessä tarkoitetusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin vankeutta enintään neljä vuotta.

Muutos on kannatettava. Muutoksen vaikutuksesta vähenisivät ne pääkäsittelyt, joissa nykyisin voidaan käyttää lautamieskokoonpanoa. Kuten hallituksen esityksessä on todettu, niiden yleisimpien rikosnimikkeiden joukossa, jotka siirtyisivät yhden tuomarin käsittelyyn ovat törkeä kirjanpitorikos, törkeä velallisen epärehellisyys ja törkeä veropetos. Näissä rikostyypeissä ratkaisuihin liittyvät ongelmat ovat tyypillisesti juridisia ja vaativat hyvää ja ammattimaista laintuntemusta. Näin ollen lautamiesten osallistumattomuus asioiden käsittelyyn ei vaaranna asianosaisten oikeusturvaa, mikä hallituksen esityksen mukaan onkin yksi ehto sille, että pykälä voidaan ehdotetussa muodossa säätää.

Esityksen OK 2:11§:n mukaan tuomioistuimen monijäsenistä tai käräjäoikeuden yhden tuomarin kokoonpanoa voidaan vahventaa yhdellä lainoppineella jäsenellä, jos se asian laadun tai muun erityisen syyn vuoksi on perusteltua. Samoin edellytyksin käräjäoikeudessa voi olla kolmas lautamies.

Muutos on kannatettava. Ehdotetulla 1-3 tuomarin kokoonpanolla saavutetaan joustavia mahdollisuuksia asioiden joutuisalle käsittelylle. Samalla tehostetaan oikeudenhoidon käräjäoikeuspainotteisuutta, koska jutuille saadaan aina niiden vaativuuden edellyttämä kokoonpano. Kollegiotyöskentelyn lisääntyminen edistäisi myös osaamista. Kokoonpanoissa tulisi voida olla aina yksi nuorempi jäsen. Käräjänotaarikin olisi aina kelpoinen jäseneksi kokoonpanoon. Tällä turvataan auskultointijärjestelmää, koska käräjänotaarin ratkaisukompetenssin sisällä olevia yhden tuomarin juttuja tullaan siirtämään mahdollisesti rangaistusmääräysmenettelyn piiriin.

Hallituksen esityksen perusteluita tulisi täsmentää. Yksityiskohtaisten perustelujen sanottua lainkohtaa koskevassa esityksessä todetaan, että kokoonpanon vahvistamisesta päättäisi päällikkötuomari (s. 17/30). Tämän virkkeen tulisi koskea vain tilannetta, jossa vahvennukseksi otetaan käräjänotaari. Tällöin päällikkötuomarin vahvistusta tarvittaisiin, kuten nykyisinkin, kun käräjänotaari on mukana kokoonpanossa. Sen sijaan, milloin kokoonpanoa vahvistaa toinen käräjätuomari, päätös siitä voitaisiin tehdä osaston johtajan

ohjauksessa esimerkiksi juttujako-ohjeella. On aivan turhaa, että päällikkötuomari arvioisi yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltävän jutun vaikeusastetta ja määräisi toisen käräjätuomarin kokoonpanoon. Jutun vaikeusaste on paremmin arvioitavissa lainkäyttöosastolla. Vähintään vahventamisen periaatteet pitäisi voida määrittää ja päätösvalta delegoida osastoille työjärjestystasolla. Se olisi aivan riittävää.

OIKEUDENKÄYMISKAAREN 5 LUVUN 5 JA 6 §

Hallituksen esityksessä ehdotetaan nykyisiin säännöksiin lisättäväksi sanat epäselvä tai sekava.

Ehdotus sellaisenaan helpottaa jonkin verran haastehakemuksen arviointia. Esityksen perusteluosan puutteeksi on jäänyt, että siinä ei mainita oikeuden väärinkäyttämistä perusteeksi jättää kanne tutkimatta, vaikka oikeuskäytännössä tällainen syy tutkimatta jättämiselle on hyväksytty. Olisi tärkeää, että joko säännöksissä suoraan tai vähintään hallituksen esityksen perusteluissa helpotettaisiin oikeuden harkintavaltaa.

Kaikissa tuomioistuimissa on koko joukko asiakkaita, jotka käyttävät väärin oikeusjärjestelmää. Näiden henkilöiden aiheuttama turha työ on mittava koko maan tasolla. Tulisi tutkia, onko Suomessa mahdollista säätää hankalia asiakkaita koskeva lainsäädäntö, jossa esimerkiksi tuomioistuimen päätöksellä vahvistettaisiin, että henkilö on Vexatious litigant, hankala asiakas, minkä jälkeen hänen hakemuksiaan voitaisiin suoraan jättää tutkimatta.

TEKNISTEN TIEDONVÄLITYSTAPOJEN KÄYTTÄMINEN

Hallituksen esityksessä on säännökset, joilla helpotetaan teknisten tiedonvälitystapojen käyttöä oikeudenkäynneissä.

Säännökset ovat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 15 a §:ssä, 12 luvun 8 ja 33§:ssä sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvun 3 §:ssä, 5 luvun 10 a §:ssä sekä 8 luvun 13 §:ssä. Kaikki säännökset, jotka lisäävät mahdollisuuksia teknisten tiedonvälitystapojen hyödyntämiseen, ovat kannatettavia hallituksen esityksessä mainituin perustein.

LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA 5a LUKU 2 §

Sanotussa lainkohdassa ehdotetaan parannettavaksi vastaajan informointia mm. seuraamuksen enimmäismäärästä ja samalla vastaajaa kehotetaan 14 päivän määräajassa vaatimuksen tiedoksiannosta ilmoittamaan oikeudelle tunnustamisesta ja suostumuksesta kirjalliseen menettelyyn.

Esitettyyn muutokseen ei ole huomauttamista, mutta muutoksesta saatava hyöty edellyttää, että syyttäjähaastetta myös käytetään. Muuten muutos jää käräjäoikeuden toiminnan kannalta turhaksi.

LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA 5 a LUKU 5 §

Ehdotuslainkohdan poistamiseksi on aiheellinen. Kyseessä on ”kuolleeksi kirjaimeksi” jäänyt lainkohta. Jos asian laatu on sellainen, ettei sitä voi ratkaista kirjallisessa menettelyssä, voi sen siirtää suoraan pääkäsittelyyn.

LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA 7 LUKU 4 § JA 5 §

Hallituksen esityksessä ehdotetaan asianomistajan yksin ajaman rikosasian haastehakemuksen sisällöllisten vaatimusten täsmentämistä sanoilla epäselvä ja sekava.

Tältä osin Pirkanmaan käräjäoikeus viittaa edellä OK 5:5 ja 6§:n kohdalla esitettyyn.

LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA 8 LUKU 3 § 1 MOMENTTI

Ehdotuksen mukaan vastaajaa ei voida tuomita rangaistukseen, ellei häntä ole henkilökohtaisesti kuultu tai häntä ole edustanut oikeudenkäyntiasiamies pääkäsittelyssä.

Ehdotettua säännöstä voidaan pitää hyvänä käräjäoikeuden toiminnan kannalta. Käräjäoikeus tuntee lukuisia tapauksia, jossa asian käsittely on viivästynyt pahastikin sen vuoksi, että vastaajaa ei ole voitu henkilökohtaisesti kuulla, vaikka hänet on pääkäsittelyyn kutsuttu ja hänellä on asiamies. Kun vastaaja sitten on pääkäsittelyyn tullut, on hän saattanut ilmoittaa, ettei halua tulla kuulluksi. Mitään varsinaista hyötyä ei siis pääkäsittelyn siirtämisellä ole saavutettu.

Pirkanmaan käräjäoikeus on hyvin tietoinen siitä, ettei vastaajan poissaoloa ja siitä johtuvaa viivästystä voi tarkastella vain asian joutuisan käsittelyn ja käräjäoikeuden työn sujumisen kannalta ja että vastaajan oikeusturvasta, jota henkilökohtainen kuuleminenkin varmistaa, on tarkoin pidettävä huoli. Käräjäoikeuden käsitys kuitenkin on, että jos vastaaja on hankkinut itselleen asiamiehen pääkäsittelyyn, on hän itsekin ymmärtänyt oikeusturvansa tarpeen ja siitä huolehtinut, jolloin hänen oikeusturvansa ei poissaolosta huolimatta vaarannu. Lisäksi on muistettava, ettei mahdollisuus käsitellä asiaa vastaajan poissaolosta huolimatta tietenkään tarkoita, ettei vastaaja aina voisi tulla pääkäsittelyyn, jos hän niin haluaa.

LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA 8 LUKU 12 §

Ehdotus perusteluineen on järkevä. Asian käsittely kirjallisessa menettelyssä ja 8 luvun 12 §:n mukaisessa poissaolomenettelyssä ovat niin lähellä toisiaan, että tuomittavien rangaistusten enimmäismäärienkin on syytä olla samat. Ylimääräisenä huomiona käräjäoikeus esittää harkittavaksi, olisiko järkevää muuttaa yhdyskuntaseuraamuksiakin niin, että pisin vankeus, joka voitaisiin yhdyskuntapalveluksi muuntaa, olisi yhtenäisyyden vuoksi niin ikään 9 kuukautta vankeutta.

ESITUTKINTALAKI 10 LUKU 2a §

Ehdotuksen mukaan rikoksesta epäilty voidaan velvoittaa pysymään esitutkintaviranomaisen toimipaikassa vielä enintään kuusi tuntia esitutkinnan päättymisen jälkeen, jotta syyttäjähaaste voidaan antaa tiedoksi samalla kertaa.

Ehdotus on kannatettava. Käräjäoikeus esittää, että aika voisi olla pitempikin. Sitä haittaa, joka epäillylle syntyisi siitä, että hän joutuisi olemaan esitutkintaviranomaisen toimipaikassa pitempään kuin kuusi tuntia, esimerkiksi yhden vuorokauden, voitaisiin kompensoida siten, että aika otettaisiin huomioon, jos asia päätyy tuomioon, tuomitusta rangaistuksesta tehtävänä vähennyksenä siten kuin rikoslain 6 luvun 13 §:ssä säädetään.

Käräjäoikeus viittaa myös rikoslain 6 luvun 8a §:ään, jonka mukaan rangaistus määrätään noudattaen lievennettyä rangaistusasteikkoa, jos tekijä on myötävaikuttanut rikoksensa selvittämiseen. Lainkohtaan nojautuen käräjäoikeus katsoo, että epäillylle tulisi tarjota mahdollisuus olla vapaaehtoisesti esitutkintaviranomaisen toimipaikassa pitempäänkin kuin kuusi tuntia ja tämä vapaaehtoinen tiedoksiannon vastaanottaminen ja siitä johtuva asian selvittämisen helpottuminen voitaisiin ottaa rangaistusta mitattaessa huomioon 6 luvun 8a §:n säätämin tavoin.

SAKON TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMINEN

Sakon täytäntöönpanosta annetun lakiin esitettyjä muutoksia käräjäoikeus pitää tarpeellisina ja hyvin perusteltuina.

laamanni Antero Nuotto